

EPISTOLA
 FUNDAMENTALIS
 ROMANO CATHOLICA,

Of

*Brief van een Rooms-Katholyk
 Priester enz.*

Myn Heer.

Op uwe zeer geëerde Missive van den vyftienden der Grasmaand laatstleden, diene tot Antwoord, dat het geenzins myne Schuld noch Nalatigheid is, dat myn Antwoord op het Geschrift van *Johan Lindlaan* tot noch toe niet is te Voorschyn gekoomen. Zo dra het gemelde Geschrift in 1733. in *s' Hage* by den Boekdrukker van *Zanten* was uitgekoomen, wierd my een Uttreksel daarvan door een goed Vrind overgezonden. Ik nam daarop ten eersten de Pen in de Hand, vervaardigde een klein Antwoord, en zond het aan den voorsr. Vrind, om het te laten drukken; doch nadat het meer dan een rond Jaer in Holland hadde gelegen, wierd my eindelyk te weeten gedaen, dat geen Boekverkooper het uit

Vrees voor den Haagfen Predikant *Velfe* durfde op de Pers brengen. Zedert heb ik zelfs een Exemplaar van het bovengemeld Geschrift uit den *Haag* ontfangen, waarin ik meer te wederleggen vinde, als ik in het voors. Antwoord wederlegt heb. Ik vatte derhalven de Pen nochmaals op, om niet alleenlyk aan U. E. maar ook aan de Vrinden in Holland, en Elders, het zy Katholyke of Onkatholyke, doch voornamentlyk aan myne geweeze zeer beminde Medeburgers in den *Haag*, die dezen Brief zullen koomen te lezen, volkoomen Genoegen te geven. Doch om daarmede ordentelyk te Werk te gaan, zal ik *Lindlaw's* Geschrift ontleden, de voornaamste Stukken daarvan hier inlassen, myne Aanmerkingen daarop laten volgen, en alles in Nommers verdeelen. De Tytel van dat Geschrift luid als volgt:

1. "Waarachtige Historie van den Overgang
 "van *Johannes Lindlaw*, Ruitersnog onder
 "de Garde althans in s' *Gravenhage*, uit het
 "Pausdom tot te Gereformeerde Kerk. Mits-
 "gaders syne vier t'Zaemenspraaken met Heeren
 "Paters Jesuiten; en noch eene t'Zaamen-
 "spraak met den in s' *Gravenhage* noch genoeg
 "bekent zynde Heer *Dyck*, weder afgevallen,
 "en afgesneden van de Gereformeerde Kerk."
 Dus verre de Tytel van het Geschrift.

2. Met de *Waarachtige Historie* (hoe waarachtig dezelve is, zal het Vervolg. dezes Briefs toonen) heeft de Opsteller daarvan sekerlyk niets anders in het Oog gehad, als om zich eenen

eenen Naam te maken , de dwalende in haare Dooling te styven , en de eenvoudige Rechtzinnige te verleiden ; want om den verstandigen , en in de Katholyke Religie maar eenigzins gegronden op den Doolweg te brengen , daartoe zyn en die Historie , en alle de Schynredenen , Lasteringen , Bepottingen , en Schriften der Predikanten , afvalligen , en overlopende Munniken niet sterk genoeg.

3. Ondertuschen zyn het diergelyke Historien , Leugen - Spot - en Laster - Schriften , welke de anderszins eerlievende , oprechte , en Duitse Hollandse Natie (ik spreke van dat gedeelte twelk besmet is door de Ketteryen van *Calvinus* , *Lutherus* , *Socinus* , *Arminius* , *Muncerus* , en hondert andere nieuwe Leeraars , nieuwe Apostelen , en Evangelisten die sedert de seftiende Eeuw byna geheel Europa met haare Dwalingen even als een Watervloed overstroomt hebben) het zyn , segge ik , diergelyke Leugen - Schriften , welke de misleide Hollanders beletten na de oude Wegen omte zien , en zich wederom te begeven in den Schoot der Rooms - Katholyke Kerk , waaruit hunne Voorouderen zo ongelukkiglyk geweeken sijn . Het sijn diergelyke Schriften , welke die Kerk , die schoone Duive , die onbevleete Bruid *Jesus Christi* met de afschuwelykite Koleuren afmalen , in de Herten der Protestanten daardoor eenen onversoenelyken Haat tegens deselve verwekken , en dus als een geheelen Dam tegens haare Bekeering in den Weg leggen , mits die arme Luiden volkoomentlyk Geloof geven aan al hetgeen de Apostaten , en afvallige Munniken hen tegens den Paus , tegens onse heilige , Apostolise , en algemeene , of Katholyke

ke Kerk, en tegens haare Bestiëders voor-
 swetzen, of, om beter te seggen, voorliegen:
 Die Munniken en Apostaten, die nu en dan
 na Holland overkoomen, de eene, omdat hy niet
 tot Lector, Gardiaan, of eenige andere Waar-
 digheit verheven is geworden; de andere, om
 dat hy swaare Misdaden begaan heeft, en daa-
 rom vrees gestraft te worden; de derde, om
 dat hy gaarn eene Vrouw hebben wil; de vier-
 de, om dat hy de Kloosterrucht moede is, en
 een vry, en ongebonden Leven wil leiden, en
 de vyfde om eene andere vleeschelyke, en voor
 God onverantwoordelyke Oorzaak, doch nie-
 mand, om vroomer, matiger, kuischer, oot-
 moediger, en godvruchtiger te wesen, als hy
 te vooren geweest is; die Munniken, zegge ik,
 maken den jammerlyk bedrogenen Holland-
 ren wys alles, wat zy willen: zy spreken en
 schryven niet als van Afgoderyen, Gruwelen,
 en Bygelovigheden, welke in de Rooms-Ka-
 tholyke Kerk zouden worden gepleegt; niet
 als of sy self van dat gevoelen waren, mar om
 sich by het Volk, dat sulke Dingen gaarn hoort
 en leest, aangenaam te maken, en dus aan het
 Brood te geraaken. Het syn, met een Woord,
 die Apostaten, en hunne met louter Leugenen,
 Lasteringen, Kwaadsprekingen, en Bespottin-
 gen opgefulde Schriften, welke onder de ver-
 dwaalde Sielen eene grooter Slachting aangre-
 ten, als eene swaare Pest onder de levende
 Menschen in de oosterse Landen.

4. Diergelyk Geschrift is het sogenaamde *Leven
 van Broeder Cornelis*, een Boek, t'welk in Hol-
 land by de Protestanten in groote Achtung is;
 een Boek, t'welk ik eerst recht na Verdienste
 sou kunnen beschryven, indien ik met den Spot-
 geest,

geeft, waarmede desselfs Schryver bezeten is
 geweest, bezeten was; een Boek, t welk niets
 anders tot oogmerk heeft, als om het allernut-
 tigste, en aller troostelikste Sakrament der Pe-
 nitentie in de uiterste Kleinagting, en Bespot-
 ting te doen geraaken; werdende de Hande-
 lingen van eenen Biecht-Vader met zyne Geeste-
 lyke Dochter daarin beschreven op eene Wys,
 waartoe niemand bekwaam is als degeene, die
 alle Eer en Schaamte afgelegd heeft; en desniet-
 tegenstaande word het in de voornaamste Pro-
 testantsche Boeken-Kamers van Holland als een
 kostelyke Schat bewaart.

5. Diergelyke Schriften syn de Leugen- en
 Laster-volle Boeken van den dubbelden Apo-
 staat *Mauritius*, een Man, zo liechtvaardig in
 syne Handelingen, als in syne Werken, sich
 niet ontfiende niet alleenlyk de zuivere, en al-
 leen zaligmakende Katholyke Religie, maar
 ook de Munniken zyne geweze Medebroeders
 met de vuilste Lasteringen te bekladden, en
 zich met haaren Slyk schoon te maaken; en
 desniettegenstaande worden die Boeken by de
 Onkatholyken in Holland in groote Waarde
 gehouden.

6. Diergelyk Geschrift is de *Uitgang uit het Paus-
 dom*, in 't Licht gegeven door *N. de Haas*, ge-
 weeze Munnik, Missionaris en Kapellaan van
 de Kapelle der *Koninkryk van Spanje* in den Haag,
 en thans noch Præceptor, zo ik meene, van
 het derde Latynse School van de gemelde Plaats,
 hebbende dezelve by mynen Tyd, mits hy de
 Griekse Taal niet kundig genoeg was, niet in
 het vierde School willen opklimmen, maar die Eer
 overgelaten aan den mede uit het Pausdom tot
 de Gereformeerden overgeganen *Carel van Heus-
 den*,

re
de
de

Frans
pauze

21 den, wiens fraai gedrag, en eerlyk Afscheid
 215 uit Holland, in die geheele Provintie noch in
 220 versche, Geheugenis is, mits'er in het verlede
 225 Jaar by eene Advertentie in de Haagse, en Am-
 230 sterdamse Koeranten hondert Dukatons, op zyn
 235 Hoofd gezet zyn geworden; en wat de gemelde
 240 Heer, Haas, voor een yverig, Protestant is, kan
 245 men lichtelyk besluiten, dewyl hy op eenen
 250 en denzelfden Dag geheel en al Katholyk, en
 255 door en door Gereformeert is geweest, heb-
 260 bende op denzelfden Dag, wanneer hy is om-
 265 gezadelt, is, morgens in de bovengemelde
 270 ~~Sint~~ Kapel noch Misse gelezen, en ten elf
 275 Uuren daarna op het Hof ten Overstaan van
 280 Heeren Gecommitteerden, Belydenis van de
 285 Gereformeerde Religie gedaan. Kan ook een
 290 Jan Potagie beter met zyne Mutz spelen, als zo
 295 een Man met de Religie? En desniettegen-
 300 staande vind zyn voorsz. Laster-Boek by de
 305 anderzins schrandere, en voorzichtige Hollan-
 310 ders noch al Geloof. Ik wil niet zeggen, hoe
 315 dat hy door zyne kwade Conscientie zodanig
 320 word gepynigt, dat hy daardoor zomtyds als
 325 uitzinnig word. Ik schryve dit echter niet uit
 330 Haat tegens den gemelden Heer, mits hy my
 335 nooit een Stroo in den Weg gelegd heft, maar
 340 uit Haat tegens zyne Lichtvaardigheid, en
 345 Onbezonnenheid, omdat hy noch langer blyft
 350 in eene Religie, waarin hy geene Rust vinden
 355 kan, zo weinig als ikze daarin gevonden heb.
 360 Og of het den Vader der Barmhertigheden be-
 365 haagde hem op zynen ouden Dag de Oogen te
 370 openen, ten einde hy het uiterste Gevaar der
 375 Siele, waarin hy zich bevind, zag, en zich
 380 na zyne Geestelyke Ordre terug begaf, Doch
 385 hoe zwaar valt het Vrouw en Kinderen te ver-
 390 laten.

der
 onze
 naties

want
 1012

laten. De Heere alleen is het, die zulke Bandoeden breeken kan. Ik keere tot myn Onderwerp.

710 Diergelyk Geschrift is de *Minnehandel*, van *Sainfroid* (een Jesuit, gelyk de Schryver voor-geeft) en *Eulalia*, in het Frans beschreven. De Schryver van dat Werkje moet een vuile Venus-Boef zyn geweest, anderzins hadde hy den Minnehandel niet op zo eene onbeschaamde en eerlose Wys kunnen vertoon. De Heer van der Kloot Boekverkooper in den Haag gaf het my eens te lezen, om myn Oordeel daarover te verneemen. Ik zeide hem, dat het vol Vuiligheden, en Leugenen stak, en daarom beter verdiende ten Vuure gedoemt, als verraalt worden. En desniettegenstaande heeft men kunnen goedvinden het in 't Neder-Duits te laten overzetten, en te drukken. Doch den Vertaalder moet ik hier recht doen, en zeggen, dat hy wat meer Eer en Schaamte gehad heeft, als de Schryver, mits hy de grofste Vuiligheden daarvan afgeschuimt heeft. Desniettemin is het noch al vuil genoeg. Wat de Protestanten met zulke Werken in den Schild voeren, kan UE. lichtelyk bevroeden. Haar eenigste Oogmerk is de Geestelyken, doch vooral de Jesuiten, by het Gemeen zwart te maken, en by gevolg de Rooms-Katholyke Religie in Verachting te brengen, mits daarin zulke godlooze Menschen zouden worden geden. Doch zy zien niet, dat zy zelf daarmede Schande en Oneer behaalen. Het is Holland en Engeland voorwaar geen Eer, dat alle Godloozen, Booswichten, en Deugenieten, die uit haare Kloosters loopen, haare Toevlugt na die Landen neemen, om aldaar haare Moedwilligheden;

heden, die zy in haare Kloosters niet eens durfden laten blyken, vry en ongehindert te pleegen. Dat'er in de Kloosters zomtyds Kwade onder de Goeden worden gevonden, kan niemand ontkennen, mits de Overloopers in Holland levende Getuigen daarvan zyn. Doch gelykerwys ik een Kwaadspreeker, ja Lasteraar zou wezen, indien ik alle de Hollanders van Sodomitery wilde beschuldigen, en zulks, omdat'er in de Jaren 1730. en 1731. in den Haag, tot Amsterdam, te Leide, en andere Plaatzten van dat Gewest, verscheide Sodomiten geweest, en geëxecuteert zyn geworden; dus moet ook degeene een Lasteraar zyn, die de Klooster-Geestelyken in het algemeen veracht, en zulks alleenlyk omdat'er zommige Godloozen onder hen worden gevonden. Gelykerwys men in Tegendeel bestraffen en laaken moet degeene, die zulke Sodomiten opneemen, en hen eene veilige Schuil-Plaats vergunnen, dus kan men ook in geenen deele pryfen degeene, die zulke godloze Munniken ontfangen, enze onder haare Bescherming neemen. Het is waar, men kan wel eens struikelen, 'tgeen ik helaas! (ik bekenne met den Koninglyken Propheet *David*, en den H. *Augustyn* opentlyk myne Schuld met een rouwig, ootmoedig, en vermorselt Hert voor den Heere, van wien ik ook daarom hoope Vergiffenis te erlangen) door eige Ondervinding beproeft heb; doch men moet zyne Fout bekennen, en terug keeren na de Plaats, en Religie, die men op eene onrechtmatige Wys verlaten heeft; want zo lang een overgeloopte Munnik in Holland, Engeland, of eenig ander Protestants Gewest blyft, kan men op zyne Beterschap zo weinig Staat maken, als dat een Moor

Moor zyne Huid wit waschen zal. Dit is zo waar, dat de Predikant *Velse* my eens in de Waagestraat, niet verre van zyne Wooning, ontmoetende, my op de volgende Wys aansprak. "Myn Hart verheugt zich (zeide hy tot my) zo dikwils als ik u zie. Alle de andere, die tot nu toe tot ons overgekoomen zyn, zyn niet anders als Fielten, Guiten, en Deugenieten; maar gy zyt een eerlyk Man." Op dien Tyd ging ik teneenemaal zwanger met de Gedagten, hoe dat ik de Party der Gereformeerden met Fatsoen verlaten, en de Rooms-Katholyke Religie wederom opentlyk oeffenen konde; en vermits zulks kort daarna uitbrak, zo kan UE. wel denken, wat voor een schrikelyken Haat de gemelde Heer *Velse* tegens my opgevat moet hebben. Doch hier van zal ik in 't Vervolg Gelegenheid hebben wydlopiger te spreken; alleenlyk zal ik hier noch byvoegen, dat myne grootste Vyanden my na myne Bekeering, en Terugkering na de Rooms-Katholyke Religie, niets anders hebben kunnen te Lasten legen, als dat ik alleenlyk na den uiterlyken Schyn Gereformeert was geworden, en dus de Predikanten schrikelyk bedroogen hadde. Doch ik keere tot de Afvallige, en hunne godloze Schriften.

8. Een diergelyk Geschrift was hetgeene, dat in 1722, te *Leide* by den Boekverkooper van der *As* uitkwam onder den Tytel van: *Confessio Reformata, desumpta ex Orthodoxâ Theologiâ, ac per Conclusiones Anti-Pontificias proposita ac propugnata in celeberrima Academia Lugduno-Batava ab Authore Joanne Wilhelmo Loyal, Dusselo-Mont. quondam Sacerdote, ac Missionario Castrense in Hungaria &c.* Dat is: "Gereformeerde Belydenis,

nis, getrokken uit de rechtzinnige Godge-
 leertheid, by wyfe van Stellingen tegens die
 van de Paus-Gezinden, door den Autheur
 Johan Wilhelm Loyal op de Univerfiteit van
 Leide voorgehouden, en verdedigt enz.
 Die Gereformeerde Belydenis, die vol Leuge-
 nen, en Lasteringen steekt, zullen wy nevens
 verſcheide andere hier gemelde en niet gemelde
 Werken, om dezen Brief niet te zeer te doen
 opzwellen, op eenen anderen Tyd nader onder-
 zoeken, als de lieve God my noch wat ge-
 zond ſpaart. Hier zal ik alleenlyk zeggen,
 dat de gemelde Loyal van Duffeldorp geboor-
 tig, en by gevolg ons Landsman is. Na zyne
 gehoude Diſputatie wierd hy als Predikant na
 Oſt-Indien gezonden; doch binnen vyf Jaren
 wierd hy te rug gezonden, en van zyne Predi-
 kantsPlaats afgezet, en kwam kort daarna te ſter-
 ven. En desniettegenſtaande Word zyn god-
 loos, en godſlaſterlyk Geſchrift by de Gerefor-
 meerde Hollanders in Waarde gehouden.

9. Een diergelyk Geſchrift is de *Hiſtorie des*
Pauſdoms, voor eenige Jaren tot *Amſterdam* ge-
 drukt. Een Geſchrift, tot wiens Wederleg-
 ging ik niets anders behoeve te zeggen, als
 dat *Campo Weyerman* de Autheur daarvan is,
 een Man wegens zynen kwaadaardigen Inborſt
 en onbeſchofte Manier van ſchryven, ganſch
 Holland door bekend.

10. Diergelyke Schriften zyn de *Amſterdamſe*
Hollandſe Koeranten (van de Franſe wil ik
 niets zeggen, mits de Autheur van dezelve,
 zo wel als de Heer Pauw Koerantier in den
Haag, zo beſcheiden zyn, dat niemand over
 haare Gazetten klagen kan) De Opſtelder van
 de gemelde *Amſterdamſe Koeranten*, die vol-
 gens

gens het algemeen Gerucht een Jesuit geweest is, moet tot aan zynen Krop toe met Haat en Nyd tegens zyne geweeze Medebroeders, en alle Rooms-Katholyke Geestelyken, en Overigheden opgevult zyn, of ten minsten zyne Pen in louter Gal doopen, zo dikwils als hy ze tegens dezelve opvat om eenige Gebeurtenissen, die in Zaken van Religie in Duitsland, Vrankryk, of elders tegens de Gereformeerden zouden zyn voorgevallen, te beschryven. Hy moet, zegge ik, zyne Pen in louter Gal doopen; want anderzins kan ik niet begrypen, hoe dat het mogelyk is, dat een Man, die voormals met het heldere Licht der Katholyke Waarheid bestraalt is geweest, thans diezelfde Waarheid met zulke zwarte Koleuren afmaalen, zyne Koeranten met zulke grove Onwaarheden doormengen, en de Rooms-Katholyke geestelyken en Overigheden met zulke vinnige en bittere Beschuldigingen aantasten kan. Hoe meenigmaal heb ik op myne Tanden geknerst, als ik noch in den Haag woonende moest lezen, hoe verkeerdelyk, hoe valschelyk, en hoe leugenachtiglyk hy de Religie-Grieven of Bezwaarnissen der Gereformeerden in de Paltz, en andere Plaatzten van Duitsland, in zyne Koerant verhaalde. Meer zal ik'er voor het tegenwoordige niet van zeggen.

11. Mogelyk mogt my ymand vragen, wat gaan u de Amsterdamsche Koeranten, en Hollandse Boeken aan, daar gy thans verre genoeg van Holland af zyt, en diergelyke geschriften u by gevolg in het minst niet kunnen schaden? Doch daarop antworde ik, dat, indien ik noch een Leek was, ik my mischien met zulke Zaken

ken niet zoude bemoeien; maar tegenwoordig niet alleenlyk Priester, maar ook Ziel-Zorger zynde, en daarenboven ziende dat zich niemand anders tegens die Apostaten, en Leugen- en Laster-Schryvers, voor de Katholyke Waarheid in de Bres steld, so heb ik het van mynen Plicht geagt, sulks na myn gering Vermoogen, en na de weinige my van God toevertrouwde Talenten te doen; te meer daar ik schuldig ben degeene, die door mynen onbezonnen Afval geërgert zyn geworden, door myne Schriften opentlyk en volkomentlyk van myne Bekeering te overtuigen, en wederom te stigten; behalven dat myne geweeze Medeburgers, die de Vervolgingen gezien hebben, die ik na myne Bekeering in den Haag uitgestaan heb, zulks buiten twyffel van my verwachten. Ik keere tot de schadelyke Schriften der Afvalligen.

12. Een diergelyk Geschrift is de zogenaamde *Quint-Essence*, die wekelyks in den Haag in de Franse Taal uitkomt. De Autheur van dezelve, namentlyk de Heer *Rouffet*, is, gelyk de algemeene Roep in Holland gaat, mede een afvallige Geestelyke, doch dewyl hy zulks plegtiglyk ontkent, so sal ik hem daarin Geloof geven. Ook heb ik auderzins voor hem alle Eerbied, mits hy Fraaie Talenten bezit, en zich door zyne *Actes & Memoires*, en andere Werken by de geleerde Weereld zeer verdient gemaakt heft. Doch 't heeft my altoos geweldig tegens de Borst gestooten, dat so een schrander en vernuftig Heer sich in de gemelde *Quint-Essence*, en andere geringe Schriften, als een Huurling laat gebruiken door Luiden, die sich zelyven wel den Naam van oude Ka-

860 holyken geven, doch in der Daad niets min-
 90 der als oude Katholyken zyn, ik meene, om
 95 uit de Borst te spreken, de Janenisten. Deze,
 100 deze zyn het, door welke hy zich tegens de
 105 opregte Rooms-Katholyke Geestelyken, doch
 110 voornamentlyk tegens de Vaders der voor-
 115 treffelyke Societeit van *JESUS*, laat gebruiken.
 120 Die Luiden zyn het, die in het beschimpen
 125 van den Paus, en het verneederen van de
 130 Rooms-Katholyke Kerk, haaren grootsten
 135 Roem zoeken te behaalen. Die Luiden zyn
 140 het, die de Rooms-Katholyken in Holland
 145 reneenemaal zoeken te onderdrukken, en die,
 150 om hun Oogmerk te bereiken, Hemel en Aarde
 155 beweegen. *Flectere si nequeam Superos*, heet
 160 't by hen, *Acheronta movebo*. De Protestan-
 165 ten zelf zyn thans aan Gods Kerk zo schade-
 170 lyk niet als die Luiden. Dewyl nu de gemelde
 175 Vaders Jesuiten machtige, en kloekmoedige
 180 Vorstanders, en Beschermers van die Kerk zyn,
 185 zo kunnen zy hunnen brandenden Haat tegens
 190 dezelve zo weinig verbergen en inhouden, als
 195 een Vuur zynen Schyn midden in de Nacht.
 200 Daarom bedienen zy zich van alle Gelegen-
 205 heden, om die Voorvechters van *Christi* Bruid
 210 by het Gemeen verdacht en gehaat te maken;
 215 men mits zy het alleen niet kunnen doen, zo
 220 gebruiken zy daartoe mede alle degeene, die
 225 when maar behulpelyk willen wezen, het zy
 230 Gereformeerden, of Lutheranen. Ik konde
 235 een geheel Boek vol maken, indien ik alleen-
 240 lyk wilde beschryven de ongeoorloofde Prac-
 245 tiken, waarvan zy zich tegens hunne Tegen-
 250 streevers pleegen te bedienen. Ik heb, hoewel
 255 niet zonder hartelyke Droefheid en Medely-
 260 den, met Oogen gezien het Kwaad, dat zy
 265

in *Jerusalem* gedaan hebben, om die Stad Gods
 te storten, hoewel te vergeefs, mits ze op
 eenen Steenrotz gestigt is, en de belofte heeft,
 dat de Poorten der Helle haar niet zullen over-
 weldigen. Desnietteenstaande is het kwaad,
 dat zy aan *Christi* Kerk hebben veroorzaakt,
 al vry wat groot, en met heete Traanen niet
 genoeg te beweenen. Doch hiervan op een
 andermaal, mits het my te verre buiten myn
 Bestek voeren zoude.

13. Onder alle de Schriften, dewelke tot noch
 hoo toe tegens de Paters Jesuiten uitgekoomen zyn,
 heb ik er geen schandelyker, noch vinniger,
 noch verfoeielyker gezien, als de Beschuldi-
 gingen van *Mademoiselle Cadiere* tegens den Je-
 suiten Pater *Girard*. Indien ik dat Geschrift na
 Verdienste wilde vertoonen, zou ik noch
 woorden, noch Utdrukkingen scherp genoeg
 kunnen vinden. Alles, wat ik tot Verach-
 ting van 'tzelve mogt bybrengen, zou veel
 te gering wezen, om desselfs Afschuwelykheid
 na behooren afgeschetzen, en desnietteen-
 staande heeft men het in Holland niet alleen-
 lyk nagedrukt, maar ook uit het Frans in het
 hoo Nederduits overgezet. Wat het voor Luiden
 zyn, die in Vrankryk aan dat Geschrift heb-
 ben gearbeid, en met wat Inzicht zy het in 't
 Licht gegeven hebben, kan yder een lichte-
 lyk afmeten, als men slechts bedenkt, wat
 Practyken de Janfenisten, zo als ik reets ge-
 zegt heb, gebruiken, om de Jesuiten zwart
 te maaken, daar zy nochtans behoorden te
 overwegen, dat schon Pater *Girard* al schuldig
 was aan 'tgeen hem in het gemeld Geschrift
 te Laste gelegd word, men echter de Schuld
 van een kwaad Lid niet op het gansche Lichaam
 leggen

leggen moet. Vragen die Luiden my, waa-
 rom ik, daar ik zelf geen Jesuit ben, echter
 voor de Jesuiten 't Harnas aantreкке? Zo ant-
 woordde ik, dat my daartoe twee Oorzaken
 beweegen: te weten, voor eerst de Yver
 voor Gods Kerk, welke de Jansenisten zelf
 indirectelyk aantasten, terwyl zy op die Eer-
 waardige Vaders los gaan; en ten tweden my-
 ne Hoogagting voor de meergemelde Vaders,
 van dewelke ik in myne Jeugd zeer veel Goeds
 geleert heb. Die Hoogagting heb ik ook een-
 maal in den Haag opentlyk getoont, zelfs toen
 ik noch met de Gereformeerden heulde. Een
 zeker voornaam Heer van die Plaats hadde my
 nevens eenige andere Heeren op de Portie ge-
 noodigt. Over Tafel wierden verscheide Ge-
 zondheden, en daaronder ook eene door den
 Heer Tractant ingezet op den Ondergang der
 Jesuiten. Ik hadde het Glas reets in de Hand
 om te drinken; doch die Conditie hoorende
 zette ik het ten eersten op die Tafel neer.
 Wat is dat de zeggen, vroeg my de gemelde
 Heer daarop, waarom wilt gy niet op den
 Ondergang der Jesuiten drinken? Myn Heer,
 antwoordde ik, hoe kan ik drinken op den
 Ondergang van Luiden, aan dewelke ik naaft
 God, voor een groot gedeelte, myne Weten-
 schappen heb ontfangen? En zou ik niet de
 grootste Ondankbaarheid van de Weereld be-
 gaan, indien ik op den Ondergang van zulke
 Mannen dronk? Gy hebt gelyk, hernam de
 Heer, laat ons dan drinken op haare Bekee-
 ring. Daarmede ben ik te vrede, verzette-
 de ik, mits wy alle de Bekeering nodig hebben.
 De Haat, welchen die Heer, en andere
 brave Ingezetenen van Holland nu regens de

Jesuiten en andere Rooms-Katholyke Geestelyken by alle Gelegenheden toonen (UE. sta my deze kleine Uitweiding toe, zy verdient wel opgemerkt te worden) word uit geene andere Bron-Aderals uit de bovengemelde Schriften, en andere Werken van dien trant gehaalt, door de Jansenisten vermeerdert, en door de Predikanten tot op den hoogsten Graad gedreven. Die Haat word door de afvallige Munniken en Geestelyke geplant, door de Jansenisten besproeit, en door de Predikanten tot zyn volkooome Wasdom gebragt. Wie zou het in Duitsland geloven, dat de Jansenisten in dat Stuk met de Gereformeerde Predikanten eenen Lyn trekken? En nochtans is het de zuivere Waarheid. Ik zal UE. tot Bewys van dien, een fraai Staaltje doen zien. Op eenen zekeren Nieuw Jaars-Dag (of het haest die van 1726. of 27. geweest is, is my ont-schoten) bevond ik my in de Predikatie, welke de meergemelde Predikant *Velse* in de Nieuwe Kerk in s' *Gravenhage* deed in de tegenwoordigheid van verscheide Heeren van de Regering, en van eene zeer groote Meernigte van Volk. Onder andere fraaie Zaken, standewelke hy verhandelde, kwam hy ook op het Gevaar 'twelk de Staat, zo als hy op eene recht kwaadaardige en oproerige Wys voor-gaf, van de Rooms-Katholyke Ingezetenen te vreezen hadde. 'T Hof van *Rome* vergeleek hy met de groote Slang, en uit onzen allerheiligsten Vader den Paus maakte hy eenen *Generalissimus*. " Daar staan (zeide hy) in deze Landen vyf maal honderd duizend Roomsgezind Ingezetenen, die voor eenige Jaren niet over de driemaal honderd duizend sterk waren.

" waren , alle frydbare Mannen , gereed om op
 " den eersten Wink van den Paus de Wape-
 " nen optevatten , en het gansche Land het
 " onderste boven te keeren ; het is gedaan met
 " onze zo duurgekogte Vryheid , indien de
 " Staat niet by Tyds daarin voorziet , het Ge-
 " vaar voorkomt enz." Dat was de Substan-
 " tie van zyne geheele Nieuw Jaars - Dags Pre-
 " dikatie. UE. kan wel denken , wat voor eene
 " Schrik en Verbittering eene zulke Aanspraak
 " in de Herten der Toehoorders tegens de Rooms-
 " Katholyken , die nochtans van het Begin der
 " Reformatie af by alle Voorvallen getoont heb-
 " ben , dat zy getrouwe Onderdanen van den
 " Staat zyn , moer hebben verwekt ; te meer,
 " daar hy tot Bevestiging van zyn Zeggen ver-
 " zekerde , dat hy het van Katholyken zelfs
 " hadde. En dat was ook eenigzins de Waar-
 " heid. Hy hadde het van Katholyken , doch
 " van geen Rooms-Katholyken , maar van Lui-
 " den , die zich , zo als ik reets gemeld heb ,
 " oude Katholyken noemen , en die in der Daad
 " geraffineerde Jansenisten zyn. Het was een
 " Janseniste Pastoor in de Nabuurschap van den
 " Haag , die kort te vooren een Bockje tegens
 " de Rooms-Katholyke Priesters en Ingezetenen
 " van Holland in 't Licht gegeven hadde met
 " eene trouwhartige , en wel meenende Waar-
 " schouwing (dus noemde hyze) aan den Staat
 " der Vereenigde Nederlanden , waarin hy zich
 " van dezelfde kwaadaardige , en oproerige Uit-
 " drukkingen bediende. En het was een Janse-
 " niste Pastoor in s' Hage , die een Exemplaar van
 " dat Pasquillantent - Boekje aan Domini Velfe
 " hadde overgegeven , met verzoek om'er een
 " goed Gebruik van te maken. Het is waar ,

de Staat, wien de Eenvoudigheid, Opregh-
heid, en Getrouwheid van zyne Roomse In-
gezetenen zeer wel bekend is, gaf aan dat Ge-
schrift weinig Geloof: Desniettemin hebben
de gemelde Ingezetteenen daardoor om Redenen
van Staat, al vry wat moeten lyden.

15. Vraagt UE. my, waarom ik het doch dus-
danig op den Heer *Velfe* heb geladen? Zo geve
ik tot Antwoord, dat ik daartoe voornament-
lyk drie Redenen heb. Voor erst: Omdat
hy my by onze laatste Ontmoeting tuschen
Ryswyk en de *Geestbrug* (zynde ontrent een
half Uur van den *Haag* gelegen) gedreigt
heeft, dat indien ik tegens hem, of tegens
ymand anders het minst in 't Licht gaf, hy
alsdan alle de Procedures, welke de Kerken-
Raad van s' *Gravenhage* tegens my gehouden
hadde, met den Druk gemeen maken zoude.
Om die Reden wensche ik ook (om te toon-
en, dat ik voor hem niet bevreesd ben) dat
deze Brief hoe eerder hoe liever ter Druk-
Pers mag worden bevordert. Ik hoope, dat
hy alsdan zyn Word zal houden; en ik zal
vervolgens wat meer Stoffe hebben om te ant-
woorden, en my in de Hollandse Taal te oeffe-
nen. Wat ondertuschen de gemelde Ontmoet-
ting aangaat, daarvan zal ik in het Vervolg wyd-
løpiger spreekken, zynde dezelve al te opmer-
kelyk om in het Vergeet-Boek te raaken.

De tweede Reden is, om dat de Heer *Velfe*
my in de voorsr. Kerken-Raad het meest, en
't vinnigste van alle de Predikanten vervolgt
heeft. Doch wat deze Reden aangaat, die
verpligt my hem meer te beminnen, als te haat-
ten, mits hy my door zyne ruuwe Hande-
lingen heeft genootzaakt, deste eerder myn
Ge

Geloof opentlyk te belyden , 'twelk ik anders mi chien noch al eenigen Tyd zou hebben uitgeteld.

De derde Reden is, om dat *Domini Velse* onder alle de Predikanten van gansch Holland de grootste Vyand der Rooms-Katholyken is. Die Vyandschap, waarvan ik reets tot Bewys zyne op eenen Nieuw Jaars-Dag gehoude Predikatie bygebragt heb, gaat zo verre, dat hy geenen Steen ongeroert laat, en geene Gelegenheid verzuimt, die goede Gemeente te schenden, te lasteren, zwart te maken, en Schade te doen. Het is waar, hy heeft zyne Verdiensten; hy is een Vyand van alle Ongebondenheid, en een Beminnaar der goede Zeden, en goede Ordre; die Deugden pryze ik in hem; doch dat hy Gods Kerk dus gruwelyk vervolgt, zulks zal God hem in Eeuwigheid niet vergeven, ten zy hy zich bekeert. Daar zyn wel eenige andere Predikanten, die het op den Preek-Stoel met lasteren en schelden tegens de Rooms-Katholyken al zo grof maken, en onder deze bevond zich de reets overlede *Domini Doefburg*; doch daar is niemand, die de Heeren van de Regering zo zeer tegens die onschuldige Onderdanen opstookt, als de Heer *Velse*. Dit zy voor het tegenwoordige genoeg van de Predikanten gezegt. Ondertuschen moet ik nochmaals zeggen, dat de bovengemelde Schriften, nevens onnoemelyk veele andere, die ik met stilzwygen voorbyga, Oorzaak zyn, dat zo weinig Protestanten zich bekeeren. Het is waar, de Hollanders zyn eene Leugen-hatende, en Waarheid-beminnende Natie, voor zo verre zy de Waarheid achterhaalen, en de Leugen ontdekken,

dekken kunnen, maar de aangehaalde Boeken, de Zamenspraken met afvallige Munniken, en de gestadige Predikation der Predikanten, brengen de Katholyke Waarheid by haar zodanig in Verachting, dat zy het der Peine niet waardig oordeelen dezelve slechts van verre te onderzoeken. Ik spreek by Ondervinding. En daarom heb ik nodig gevonden haar voor zulke Overloopers, en hunne Boeken te waarschouwen, haar verzekerende, dat geen eene van alle de Afvalligen zelf in zyn Hert gelooft, wat hy haar by Monde, of by Geschrifte tegens de Rooms-Katholyken wys maakt; ja daarvan ben ik zodanig verzekert, dat ik'er wel eenen Eed op wilde doen, of het moest een zulke Booswicht wezen, die met den Onzinnigen in den dertienden Psalm, God den Heere zelf in zyn Hert verloochende; of een eenvoudige, die nooit eenige Kennis van onze Religie gehad heeft.

16. Van de *Waaragtige Historie* des Ruiters (beter hadde hyze genoemd: Leugenachtige Vertelling, zo als uit het Vervolg blyken zal) hebben wy vor het tegenwoordige genoeg gesproken. De volgende Woorden des Tytels luiden dus: *Van den Overgang van Johannes Lintlauw uit het Pausdom tot de Gereformeerde Kerk* enz. Hier mogt ik van den Ruiter wel weten, waarom hy in Plaats van: uit het Pausdom tot de *Gereformeerde Kerk*, niet gezet heeft: *Uit de Rooms-Katholyke tot de Evangelis-Katholyke Kerk*? Alle de Protestanten willen immers voor Katholis doorgaan. Als men hen vertoont, wat *Lutherus*, *Calvinus* enz. voor Vogels zyn geweest, geven zy ten eersten daarop tot Antwoord: Wat gaat *Lutherus* en

en Calvinus ons aan : Wy zyn geene Calvinisten noch Lutheranen , maar Evangelisten , en Katholyken . Dat is haare gemeene Uitsvlugt . Doch hoe zeer zy ook voor Katholiken willen angezien worden , zo heeft echter noch niemand de Eer , en het Geluk gehad , dat hy van eenige Natie in de geheele Weereld (haare eige Secte uitgezondert) den Tytel van *Katholikus* ontfangen heeft . Die Eernaam komt ons Rooms-Katholyken alleen toe . Wy zyn over de vyftien hondert Jaren vor *Luther* en *Kalvyn* in het Bezit daarvan geweest . Alle de Volken der Aarde staan ons denzelven zeer gaarn toe , en de Protestanten zelf vereeren ons daarmede op de Ryksdagen , Vredehandelingen , Vergaderingen enz . Dus hadde de Ruiters immers ook geene Zwaarigheid behoeven te maken , onze Kerk de Rooms-Katholyke Kerk te noemen . Ten tweden mogt ik van den Ruiters wel verneemen , waarom hy de Katholyke Kerk noemt *het Pausdom* ? Wat mag hy gereden hebben toen hem die Naam , waarmede hy ons bespotten wil , ontvallen is . Mogelyk weet hy niet , wie de eerste geweest is , die ons voor Papisten gescholden heft . Anderzins zou hy zich , meene ik , wel lang hebben bedacht , voor dat hy ons die Naam bygelegd hadde . Het is de leidige Duivel geweest , die ons het eerst die Naam gaf , zo als blykt uit het Disput , 'twelk hy eens midden in de Nacht met *Lutherus* over de Misse , en Priesterlyke Wying hield , en 'twelk *Luther* zelf in het Boek van de *Winkel-Mes* (private Misse) verhaalt .

(a) In dat mitternachtelyk Disput sprak de Duivel *Lutherum* op volgende Wys aan :

17. " Gy *Luther* (dus verhaalt *Luther* de eige Woorden van den *Satan*) weet , dat gy niet recht aan *Christus* geloofd hebt , en dat gy , wat het Geloof aangaat , zo goed zyt ge wese als een Turk . Want de Turken , ja ik zelf , en met my alle de Duivelen geloven ook alles , wat van *Christo* geschreven staat *Jacob. 2.* Dat is , hoe dat hy geboren , gestorven , en ten Hemel gevaren is . Maar niemand van ons vertrooft zich met hem , op heeft Vertrouwen op hem als eenen Heiland , maar wy vreezen hem als eenen strengen Rechter . Een zulk Geloof , en geen ander , had gy ook toen gy gewyd wierd , en Misse hield ; en alle de andere , zo wel Bischoppen , als hunne Gewyde , geloofden ook aldus . Weshalven gy alle u ook van *Christo* tot *Maria* , en de Heiligen hield . Die moesten uwe Troost en Noodhelpers wezen tegens *Christus* ; dat kunt gy niet loochenen , noch eenig *Papist* " Daar zien de Gereformeerden en alle de Protestanten , wie den Naam van *Papist* het eerst gebruikt heeft ; te weten , de Vader der Leugenen , die'er byna zo veele Leugenen spreekt , als hy Woorden zegt . Dat was het Begin der Reformatie . Uit den Mond des Aardslastenaars moesten de Reformateurs haare Fondamenten en Beschuldigingen tegens ons Rooms-Katholyken haalen . Voorwaar een fraai Begin ! Een schoone Leer-Meester ! Wat heeft hy

(a) Tom. 6 Jap. pag. 87. a. N pag. 83. a. Tom. 7. Wiert. germ. pag. 479. b. &c. citante D. *Weisslingero* in præfat. libri dicti *Erisvogel* pag. 230.

hy al niet Discipelen bekoomen, die in zyne Voetstappen tredende niet ophouden te schreeuwen, dat wy zyn Afgodendienaars, Verachters van *Christus*, en Aanbidders van *Maria*, en van de Heiligen. Ja dat wy zyn Atheïsten, en dus erger als de Turken en Heidenen. Degeene, die een uitvoeriger Bericht van het voorsr. Di put tuschen den Duivel en *D. Luther* begeert, kan zyn Genoegen vinden in de Voorrede van *Weisingers Fris-Vogel oder stirb.* pag. 270, enz. Welk uitmuntend, ja weergalooos Boek ik uit het Hoog in het Neder Duits overg. z. en genocmt heb: *Vreet-Vogel ofte sterf*, wenschende, dat zich maar een Boekverkoopert uit Holland of Brabant by my mogt aamelden, die het wilde drukken. Ondertuschen zegge ik met den gemelden Heer *Weisinger*, dat wy wel kunnen dulden, dat de Protestanten ons wakker voor Papisten schelden, en uitmaken. Dewyl 't hen aan grondige Bewysredenen tegens ons ontbreekt, zo moeten zy dat Gebrek niet vloeken, schelden, bespotten, en lasteren goed maken: anderzins zouden de Predikanten weinig Aanhangers bekoomen. Ook zyn wy niet beter als de Apostelen, en *Christus* zelf, die veele Versmadingen, en Vervolgingen om de Gerechtigheit wille uitgestaan hebben. De H. Apostel Paulus verzekert ons daarenboven, dat *alle degeene, die godzaliglyk willen leven in Christo JESU, Vervolginge lyden zullen.* 2. Tim. 3. v. 12.

18. Voorts mogt ik van den Ruitert gaarn weten, waarom hy aan zyne tegenwoordige Kerk den Naam van *Gereformeert* geeft? De Predikanten schreeuwen immers zonder ophouden: *Gods Woord! Gods Woord! Aan Gods Woord*

moet man zich houden; wat in Gods Woord niet gefchreeven staat, moet man ook niet doen. Nu zal noch de Ruiters, noch ymand van alle de Protestantse Predikanten my in den ganschen Bybel slechts eene eenige Passagie kunnen aantoonen, dat de Recht-Gelovige zich ooit Gereformeerden hebben genoemd, of dat haar zulks bevoelen is geweest. In de Handelingen der Apostelen leze ik wel Cap. 11. v. 26, Dat de Discipelen Christi JESU te Antiochie eerst Christenen genoemd zyn; maar dat menze Gereformeerden genoemd heeft, vinde ik nergens. Ja die Naam is in de geheele Oudheid by alle de Vaders onbekent. De Kerk der Recht-Gelovigen wierd altoos de *Eene, Heilige, Christelyke, Katholyke, en Apostolyke Kerk* geheeten; degeene, die daarvan afvielen, en eene byzondere Secte oprechten, wierden door die Kerk als Ketteren verdoemt; zy verlooren te gelyk met het waar Geloof ook den Naam van *Apostolis* en *Katholis*, en degeene, die haare Leere omhelsden, wierden na hunnen Naam genoemd; dus zyn de Pelegianen, Nestorianen, Eutychianen, Macedonianen, Hulsiten, en hondert andere Secten dus genaamt geworden na den Naam van hunnen eersten Stichter, namentlyk: *Arius, Pelagius, Nestorius, Eutyches, Macedonius, Johan Hus.* en andere. Dus worden ook noch hedensdaags de Navolgers van *Calvinus, Lutherus, Socinus, Arminius, Menno, Gommarus, Bekker, Jansenius* enz. genaamt: *Kalvinisten, Lutheranen, Socinianen, Armianen, Mennisten, Gommaristen, Bekkerianen, Jansenisten* enz. hebbende alle dezelve den Naam van *Katholis, en Apostolis* verlooren, schoon zy zelf noch al zomtyds

tyds dus willen geheeten zyn. Dit is zo Weereldkundig , dat het geen verder Bewys nodig heeft.

19. Eindelyk wilde ik van den Ruiters gaarn weten , waarom hy Gereformeert , en niet Luthers , Mennist , Armiaans enz. geworden is? Zegt hy , dat de Gereformeerden het ware Woord Gods hebben: De Lutheranen , Mennisten , en andere zeggen het ook. Zegt hy , dat de Gereformeerden den rechten Zin van Gods Woord hebben: De Lutheranen , Mennisten , Armiaanen , en andere zeggen het ook. Zegt hy , dat de Gereformeerden het rechte Gebruik der Sakramenten hebben: De Mennisten , Lutheranen , Armiaanen , en andere zeggen het ook. Schreeuwt hy , dat de Bybel moet worden verstaan , en Schriftuur met Schriftuur verklaart , gelyk als de Gereformeerden dezelve verstaan en verklaaren: De Armiaanen , Mennisten , Lutheranen , en andere schreeuwen eyen eens , en met hen om Stryd. Waarom heeft hy dan de Party der Gereformeerden liever aangenoomen , dan eene andere? Zegt hy , dat de Uitlegging , welke de Gereformeerden aan den Bybel geven , beter is als die van de andere , zo moet hy zulks met klare Woorden uit den Bybel bewyzen indien men anderzins aan zyn Zeggen Geloof geven zal , en zulks in Gevolge van den algemeenen Grond-Regel van alle de Protestanten , te weten: Dat men niets geloven , noch aanneemen , noch doen moet , ten zy het met klare Woorden in den Bybel staat. Doch hoe zal de Ruiters het dus uit den Bybel goed maken? *Hoc opus , hic labor.* Daar zal hy , en alle de Predikanten zich noch dood over
zweten,

z weten , voor dat zy iets diergelyks in Gods
 Woord kunnen aantoonen. Als *Lindlaubs* zich
 ook uit dien Strik ontwart , dan zal hy my een
 dappere Ruiters wezen. Wat ik hier onder-
 tuschen tot hem spreek , spreek ik insgelyks
 tot alle de andere Afvalligen. Wy zullen in't
 Vervolg noch wel meer Gelegenheid hebben,
 van die Stoffe te handelen. Des laten wy den
 Ruiters middlerwyl op zyne zwakke , losse,
 en onzekere Gereformeerde Vleugelen drijven,
 en gaan voort met het Ontleden van s' Rui-
 ters Historie.

20. Mitsgaders (dus luid het Vervolg der
 Woorden van den meergemelden Tytel) zyne
 vier t' Zamen spraken met Heeren Paters Je-
 suiten ; en noch eene t' Zamen spraak met
 den in s' *Gravenhage* noch genoeg bekend
 zynde Heer *Dyks* , weder afgevallen , en
 afgesneden van de Gereformeerde Kerk.

21. De Heeren Paters Jesuiten , met welke de
 Ruiters , gelyk hy voorgeeft , zyne vier Za-
 men spraken heeft gehouden , zyn de Eerwaar-
 dige Paters *Efschenbrender* , en *Pikkarts*. Twee
 Mannen , die door haaren Yver in Zondaren
 te bekeeren , en Gods Zake te bevorderen , in
 deze Landen alom bekend zyn.

22. Wat den eerstemelden Vader , die veele
 Jaren lang het Ampt van Missionaris in deze
 Gewesten met veel Roem bekleed heeft , aan-
 gaat , een goed Vrind heeft my onlangs een
 Exemplaar van zyn Antwoord op *Lindlaubs*
 Waarachtige Historie , voor eenige Weken te
Dusseldorp gedrukt , overgezonden , 'twelk ik
 met veel Genoegen gelezen heb , wenshende,
 dat zyn Eerwaarde het in de Neder - Duitse
 Taal deed overzetten , of , indien hy daartoe
 geene

geene Gelegenheid heeft, my zulks liet weten, zullende die Moeite alsdan zeer gaarn op my neemen, mits het Werk dien Arbeid wel waardig is. Zyn Eerwaarde noemt het : *Stieffelen und Spoven* enz. Dat is : *Laarzen, en Sporen, nevens de wel verdiende Zweep, aan den hinkenden, onervaaren, en leugenagtigen Ruiter in s' Gravenhage, met Name Johan Lindlauw, overgezonden, of korte Wederlegging* enz. Van dat uitmuntend Werkje zal ik het Voorbericht aan den gunstigen Lezer, en het waar Bericht van de Zamenpraak, welke Pater *Eschenbrender* met den Ruiter gehouden heeft, uit het Hoogin het Neder-Duits vertaalen, en hier met alle mogelyke Verkorting inlyven.

23. *Pater Eschenbenders Voorbericht*

aan den

Gunstigen Lezer.

Voor eenigen Tyd heb ik van een goed Vrind een Boekje in de Hollandse Taal ontfangen, en met Verwondering gezien, dat de Opsteller daarvan is *Johan Lindlauw*; want ik dacht by my zelve: Wat zal doch de afvallige, wegens zyn ergerlyk Leven noch in het ganfche Bergsland bekende, en overal beruchte Mensch onder de Pers kunnen brengen, dat goed, en waarschynelyk is. Nadat ik eenige Bladen van de Voorrede, en van de met my, zo als hy valschelyk voor geeft, gehoude Zamenpraak gelezen hadde, heb ik my eenigzins over zo een snorkenden, onbe-